...լու, օգնութեան համնելու, աժմնա սկսում է հասկանալ, որ բացի իրանից և իր փորից—կան աշխարհումը և այլ մարդիկ, որոնք կարօտ են, որոնք քաղցած են, որոնք օգնութիւն են խնդրում, որոնք՝ վերջապէս նոյնպէս իրաւունք ունեն ապրելու... Այս մեծ քայլափոխ է ժողովրդի ինքնաճանաչութեան մէջ դէպի առաջ. այստեղից արդէն դժուար չէ դէպի աւելի բարձր և ազնիւ ձըգտումներ.....

Երկու ժամվայ մէջ հաւաքվեցաւ 3550 րուբլի քան և հինգ մարդոց մէջ.

...իրաւի, հրաւիրածների թիւը 25 մարդուց աւելի էր, բայց շատերի բացակայութիւնը ամենևին չէ, թէ նոքա հրաժարվում են հանգանակութիւնից—փող տալուց. Հանգանակութեան ...մասեանով պէտք է շրջեն ժողովրդի մէջ. Բացի ...րանից մի պարոն (Գ. Սուլթան-Շահ) մինչև անգամ դիմել է հայր Սուրէնեանցին, խնդրելով մի ...ժապաւինած մառեան իր օտարազգի բարեկամների մէջ նուէրներ ժողովելու համար. մի երկու ...նոցի (պ. պ. Ժամհարեանց և Հէջուբեանց) արդէն 1000 րուբլու չափ ժողովել են իրանց ծանօթներից և խոստանում են մօտ օրերս մի նշանաւոր գումար կազմել այդ նուէրներից. Հայ ուսանողները ...և իրանց լուման չտապում են դնել ազգային սեղանի վրա. նոյնպէս և երաժշտական—գրականական երեկոն, որոյ մասին ես արդէն ձեզ գրել եմ, խոստանում է մի բաւականաչափ գումար կրկին սովատանջների համար.

Հիմա խնդիրը այն է. ինչ կերպով է հասցնելու օգնութիւն սովատանջներին. Այստեղ կարծիքները տարբեր են, ոմանք ասում են—ուղղակի փող ուղարկել, ոմանք—հաց. վերջապէս հաւանելի թուեցաւ ամենքին հեռագրով իմանալ սրա մասին ռուսաց կօնսուլ պ. Կամսարականի կարծիքը և այնուհետև նրա համեմատ տնօրինել այնպէս, ինչպէս որ աւելի յարմար կը լինի և՝ որ գըլխաւորն է—աւելի օգտակար և փրկարար.

Այժմ մի երկու խօսք «Մշակի» մասին. Թող ինչ կամին ասեն, որքան կամին—բողոք ճչեն, անհերքելի է միայն այս իրողութիւնը. մի լրագիր, մի հասարակական օրգան, այն ժամանակ միայն լիովին կատարած կը լինի իր պարտականութիւնը և մեծ ծառայութիւն մատուցած հասարակութեանը, երբ որ նա շուտով օգնութեան է հասնում ժողովրդի աղաղակներին և վտանգներին—այն ճգնաժամին, երբ ինքն ժողովուրդը՝ տարակուսութիւնից շուարած և վտանգից զարհուրած—չը գիտէ ինչ մտածէ, ինչ ասէ, ինչ գործէ, որին դիմէ. Ահա այստեղ է պէտք հասարակական թերթի օգնութիւնը, այստեղ հարկաւոր է նրա ուղղութիւնը, նոյն խելացի առաջնորդութիւնը, որով պէտք է գործ տեսնէ նա՝ իրագործելի միջոցներ առաջարկելով, օգնութիւն խնդրելով, կարեկցութիւն և եղբայրսիրական ջերմ զգացմունքներ քարոզելով, համակրութիւն ներշնչելով իր ընթերցողների մէջ և դուրս կանչելով նրանց մէջ այն ազնիւ ձգտումները, որոնք պէտք է դրդեն նոցա գործելու, օգնելու. Եւ այս պարտականութիւնները—այս վսեմ ծառայութիւնը մեծ մասամբ արդէն ցոյց տուել է և ցոյց է տալիս «Մշակը». Ես հաւատացած եմ, որ ներկայ եռանդուն շարժումը սովատանջների համար—մեծ մասամբ կրկին «Մշակի» ազդեցութեամբն է. Թող լաւ ուշադրութիւն դարձնեն միւս լրագիրները վերոյիշեալ իրողութեան վրա և այն ժամանակ գուցէ շատ մութ խնդիրներ պարզուին.....

Բ.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—

ԴԶԼԱՐԻՑ մեզ գրում են հետևեալը՝ «Ջեղլույս հայ սիրողների խումբը, փետրվարի 15-ին երրորդ անգամ ներկայացրեց յօգուտ աղքատների «Պէպօ» կօմեդիան. Ներկայացումը շատ աջող անցաւ. Մեր շնորհակալութիւնը յայտնելով այդ խմբին, յոյս ունենք, որ նա կը շարունակէ մի քանի ներկայացումներ տալ յօգուտ Ցաճկաստանի սովեալներին»։

—

ՇԱՄԱԽՈՒԻՑ մեզ հաղորդում են, «Բիւրդամիր և Ալվանդ գիւղերում յայտնված տարափոխիկ հիւանդութիւնը սաստիկ կոտորածներ է անում. Հիւանդացածներից միայն 8% է ապրում. Գաւառապետի հետ քիչեալ գիւղերը գնացող բժիշկները, թէև հետազօտել են հիւանդութիւնը, բայց իրանց կարծիքների մէջ տակաւին չեն համաձայնվել. Մէկը պնդում է, թէ ժանտախտի նշաններ է նըկատում հիւանդների մէջ, իսկ միւսը հերքում է նրա կարծիքը. Որքան յայտնի է այս երկու բժիշկները պիտի գան Թիֆլիս իրանց հետազօտութիւնների մասին զեկուցում տալու տեղային բըժշկական խորհուրդին»։

—

Մեզ գրում են ՇԱՄԱԽՈՒՑ, որ փետրվարի 19-ին հանդիսաւոր կերպով կատարվեցաւ թագաւոր կայսրի 25-ամեայ գահակալութեան տօնախմբութիւնը. Այլ և հաղորդում են, որ այս քաղաքում սկսել են նուիրատուութիւններ հաւաքել յօգուտ «Արարատեան» ընկերութեան և վանի սովատանջների. Նամակագիրը աւելացնում է, թէ երիտասարդները այս գործում բոլորովին անտարբեր են մնում, աշխատում են միայն ծերունիները. Դա բոլորովին պատիւ չէ բերում Շամախու երիտասարդութեանը.

—

Մեզ հաղորդում են վ. ԱԳՈՒԼԻՍԻՑ, որ «Մեղուի» մէջ հրատարակված այն լուրը, իբր թէ դըպրոցների հին հոգաբարձութիւնը չէ կամենում հաշիւ տալ նոր հոգաբարձութեան,—բոլորովին սուտ է և անհիմն. Ընդհակառակն հին հոգաբարձութիւնը քանիցս անգամ կամեցել է հաշիւ ներկայացնել, իսկ նորը զանցառութեան տալով, չէ կամեցել ընդունել. Եւ եթէ կայ նոր հոգաբարձուների մէջ մի խղճմտանքով և իր պարտաւորութիւնը ճանաչող անձն, դա դարձեալ հին հոգաբարձու պ. Մ. Արասխանեանցն է, որ թէ հին և թէ նոր հոգաբարձութեան գանձապետն է. Նրա ճշմարտասիրութեան և եռանդոտ գործունէութեան մասին ոչ մի ագուլեցի չէ կարող կասկածել, բացի վերոյիշեալ զրպարտիչ լրատուից.

—

ԳԱՆՁԱԿԻՑ մեզ զանազան գանգատներ են գըրում պ. Գ. Տէր-Ա.... մասին, որը աններելի միջոցներով վկայականներ ձեռք ձգելով, նպատակ ունի ներկայացնել հոգևոր իշխանութեանը քահանայ ձեռնադրվելու համար. Նամակագիրները խնդրում են բարձր հոգևոր կառավարութեանը ուշադրութիւն դարձնել քահանայացուի արժանաւորութիւնների վրա.

—

Մեզ դարձեալ գրում են ԴԻԼԻՋԱՆԻՑ, որ դըպրոցի հոգաբարձուն հաշիւ չէ ներկայացնում հասարակութեանը. Նոյն տեղից հաղորդում են, որ պ. Բ. Արծրունին և դպրոցի ուսուցիչը նուիրատուութիւններ են հաւաքում յօգուտ վանի սովատանջների.

—

Մեզ հաղորդում են ՍՂՆԱԽԻՑ, որ փետրվարի 19-ին մեծ հանդիսով կատարվեցաւ թագաւոր կայսրի 25 ամեայ յօբելեանը. Նոյն տեղից հաղորդում են, որ քաղաքի մէջ սկսվել է տարածվել բողազացաւ հիւանդութիւնը.

—

ՍՂՆԱԽԻՑ մեզ գրում են, որ այստեղ ստորագրութիւն բացվեցաւ և նուէրներ են հաւաքվում յօգուտ Թիւրքաց Հայաստանի մեր սովատանջ եղբայրների.

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ հաղորդում են, որ պ. Նահանգապետի կարգադրութեամբ քաղաքի հայ և թիւրք բնակիչներից հաւաքվեցաւ 10,000 րուբլ և այդ գումարով մտադիր են ուրիշ տեղերից ալիւր բերել տալ էժան գնով ծախելու համար. Այժմ ալիւրը ծախվում է պուդը 3 ր. 20 կօպէկ, ցորենը 2 ր. 50 կ., գարին 2 ր. 20 կ., միսը՝ ոչխարին 12 կ., իսկ տաւարինը 7—8 կ., ձուի հատը 4—5 կօպէկ.

—

Մեզ հաղորդում են Հ. ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ, որ գեներալ Քալբալի-խանը ընծայեց ժողովրդին 50 պուդ ցորեն. Բացի դորանից մի քանի պարոններ փող են ժողովել, և յանձնել մի քանի հացթուխների, որ հացը բազարում սովորականից էժան գնով ծախեն.

—

Մեզ գրում են, որ ԱԽԱԼՔԱԼԱՔ գաւառի Տատէշ գիւղի բնակիչ Խնկօ Աւետիսեանցը և Աստուածատուրեանցը սկսեալ 1879 թւականի ապրիլի 14-ից անյայտացած են. առաջինը 30 տարեկան է, իսկ երկրորդը 35. երկուսն էլ թուխ դէմք ունեն. Լսում ենք, որ նրանց անյայտացրել են Չըլդըր սահմանի տաճիկները, ուր գնացել էին իրանց բնակութեան համար յարմար տեղ գտնելու.

—

ԱԽԱԼՑԽԱՅԻՑ մեզ հաղորդում են. «Վեհափառ կաթողիկոսի հրամանին համեմատ, Թիֆլիսի վիճակային կօնսիստօրիան հաղորդեց քաղաքիս հոգևոր կառավարութեանը, որ «Նոր-Արշալոյս» դպրոցի համար հոգաբարձական նոր ընտրութիւն լինի, բոլորովին անկախ «Ընդիսարէթեան» և «Կարապետեան» դպրոցների հոգաբարձութիւնից, թէև յիշեալ դպրոցների հոգաբարձութիւնների միութիւնը ցանկանում էին ոմանք զանազան շահեկան նպատակներով.»

—

ՀԻՆ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԻՑ մեզ հաղորդում են, որ Մեչիդի մօտի կամուրջը, որ քաղաքի մէջ նշանաւոր կամուրջներից մէկն է, փուլ է եկել և ուշադրութիւն դարձնող չը կայ. Բացի դրանից փոստատան առջև հրապարակի վրա ձիւները հալվելով, մեծ լճակ է կազմվել, որ անցնել անհնարին է.

—

Մեզ գրում են ՕԴԷՍԱՅԻՑ. «Այս քաղաքում մօտ 200 տուն հայեր կան, որոնք արհեստով գրեթէ բոլորն էլ սափրիչներ են և աղքատ. Քաղաքի հարստութիւնը և վաճառականութիւնը գըտնվում է յոյների և հրէաների ձեռքում. Որի ընդհակառակն, հայերը շատ աղքատ են. Ունեն մի եկեղեցի, երկու քահանաներ և մի ուսումնարան, որ նոր է բացվել. Առհասարակ այս քաղաքի հայերը կորցրել են իրանց ազգային առանձնութիւնները և մինչև անգամ խօսում են յունաց և հրէից լեզուով.»

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ հաղորդում են, որ փետրվարի 6-ին այնպիսի սաստիկ ցրտեր եղան, որ մի քանի օր խանութները փակված մնացին. երեք ռուսների դիակները սառած գտան, որոնք հարբած մնացել էին դրսում. Թանգութեան պատճառով գողութիւններ և մարդասպանութիւններ խիստ յաճախ են պատահում. այս օրերումս սպանեցին երեք թուրքերի և մի ռուս կնոջ.

—

«Մշակի» № 25-ի պ. Շամախեցու նամակի դէմ մենք ստացանք շատ հերքումներ նոյն քաղաքի հայ-աւետարանականներից, որոնց թողեցինք անտիպ, միայն մէկը տպելով. Խորհուրդ կը տայինք այդ պարոններին դադարեցնել այդ բանակռիւը, դա աւելի երկպառակութիւնների առիթ կարող է լինել, որ շատ ցանկալի չէ.

—

Մեզ գրում են ՇԱՄԱԽՈՒՑ, որ այդտեղ ամեն բան թանգացել է. ալիւրի պուդը արժէ 2 ր. 40 կ., միսը, ոչխարինը՝ 15—20 կ., տաւարինը 10—15 կ., ածուխի մի բեռը 4—5 ր., ժողովրդի ստորին դասակարգը անհրաժեշտ պիտոյքների կողմից մեծ դժուարութիւնների մէջ է գտնվում.

—

ԲԱԳՈՒԻՑ մեզ գրում են, որ փետրվարի 28-ին տեղային երկսեռ դպրոցների ուսանողները, ուսուցիչների և հանդիսականների մեծ բազմութեան հետ «Մարդ. ընկերութեան» դահլիճում փառաւոր հանդիսով տօնեցին Վարդանանց նահատակների յիշատակը.

—

Մեզ մեղադրում են, որ «Մշակի» մէջ տպված անունների և ազգանունների մէջ երբեմն սխալներ ենք անում. Եթէ պ. պ. նամակագիրները ցանկանում են, որ տպագրական սխալները չը պատահեն, թող սովորեն իրանք պարզ գրել.

—

Կիրակի օր, մարտի 9-ին, ժամը 12-ին կայացաւ Արծրունու թատրօնում «Հայերէն գրքերի հրատարակութեան Թիֆլիսի ընկերութեան» ընդհանուր ժողովի նիստը. Ժողովի նախագահ ընտրվեցաւ Ա. Նահապետեան. Ձայների բազմութեամբ ընտրվեցան ընկերութեան վարչութեան և խմբագրական մասնաժողովի համար հետևեալ պաշտօնական անձինք. վարչութեան ատենապետ՝ Աբգար Յովհաննիսեան, փոխ-ատենապետ՝ Նիկողայոս Միրզօյեան, վարչութեան երկու անդամներ՝ տիկին Կատարինէ Եւանգուլեան և պ. Գաբրիէլ Միրզօյեան, ատենադպիր՝ Աղէքսանդր Բիշմիշեան, գանձապահ՝ Մովսէս Թաւաղեան և գրապահ Բարսեղ Կանդուրալեան. Խմբագրական մասնաժողով. Արշակ Նահապետեան, Սեդրակ Մանդինեան, Ստեփան Պալասանեան, օրիորդ Նատալիա Տէր-Մարկոսեան, Աւետիք Բաբայեան, Պօղոս Ղամբարեան և Յովհաննէս Չիգլիանեան.

—

Ցայտնի ձեռնածու պ. Կօզլօվ որ արդէն մի քանի գեղեցիկ ներկայացումներ է տուել Արծրունու թատրօնում, առաջարկել է հետևեալ կիրակի օր, մարտի 16-ին, տալ նոյն թատրօնում մի ներկայացումն յօգուտ վանի սովատանջների. Նրա առաջարկութիւնը ընդունվեցաւ և Արծրունու թատրօնը այդ գիշերվայ համար տրվում է նրան անվարձ. Չէ կարելի շնորհակալութիւն չը յայտնել պ. Կօզլօվին և յոյս կայ որ Թիֆլիսի հայոց հասարակութիւնը համակրելով բարի գործին, կը շտապի ներկայ գտնվել թատրօնում.

—

Մարտի 9-ին, գիշերը, Թիֆլիսի երկու զանազան կէտերի վրա հրդեհ յայտնվեցաւ՝ Երևանեան հրապարակի մի խանութի մէջ (Զուբալօվի տանը) և Միքայէլեան կամուրջի վրա (Միրզօեվի տանը). Զարմանալի է որ հրդեհները այժմ մեծ մասամբ կիրակի օրերն են յայտնվում մեզանում, երբ խանութները փակված են և ուրեմն ոչ կրակ, ոչ լոյս կարող է լինել խանութի մէջ. Այդ տխուր երևոյթները, որոնք սկսում են աւելի և աւելի յաճախ կրկնվել Թիֆլիսում, չափից դուրս կասկածաւոր են դառնում. Ցանկալի է որ արդարադատութիւնը խիստ քննութեան տակ դցի այդ դէպքերը և եթէ մեղաւորներ կան, չը խնայի այդպիսիների վերաբերութեամբ իր ամենաանխնայ պատիժները. Շատ անմխիթար բան է երբ մի հասարակութեան մէջ արմատացած յանցաւոր հակումները կարելի է զսպել միմիայն ամենախիստ պատիժներով.

—

Մարտի 10-ին, գիշերը ժամը 1-ին, կրկին հրդեհ յայտնվեցաւ Երևանեան հրապարակի վրա, այն խանութի հարևան խանութում, ուր մարտի 9-ին կրակ յայտնվեցաւ. Վերջապէս Թիֆլիսում ապրելը անտանելի է դառնում.

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՏՈՒՆԷԼ ՍԷՆՏ-ԳՕԹԱՐԴ ՍԱՐԻ ՄԷՋ

—

Հռօմում հրատարակվող «Diritto» լրագրում տպված են գերմանական դեսպանի ճաշի ժամանակ պ. պ. Կեօյդելի և Կայրօլիի ասած ճառերի քաղուածքները: Պ. Կեօյդել Գերմանիայի կողմից շնորհակալութիւն յայտնեց Իտալիային, որ այս վերջինը մի հսկայական գործի սկզբունք տուեց: Սէնտ-Գօթարդ սարի մէջ փորվող տունելը հեշտացնում է յարաբերութիւնները և ճանապարհի տարածութիւնը մի քանի ժամով փոքրացնում է: Չը պէտք է մոռանալ, որ Իտալիան թէ բարոյական և թէ ֆինանսական կողմից այդ գործին գլխաւոր մասնակցողն է: Կեօյդել շնորհակալութեան զգացմունքից դրդված իտալական թագաւորի կենացը առաջարկեց: Կայրօլի շնորհակալութիւն յայտնեց գերմանական մեծ ազգի ներկայացուցչին, ասելով, որ այդ ազգը Իտալիայի հետ կապված է բարեկամական անքակտելի կապերով: Նա ասաց որ այդ օրը ոչ թէ միայն գիտութեան, աշխատանքի, արդիւնաբերութեան և առևտրի տօն է, այլ և խաղաղութեան սուրբ գործի տօն, որին նուիրված են պետական մարդկանց աշխատանքները և որը իտալական քաղաքականութեան գլխաւոր նպատակն է: Կայրօլի ասաց, որ նա գերմանական և շուիցերական դեսպաններին աւելի լաւ ցանկութիւն չէ կարող յայտնել, քան թէ այն, որ նոր ճանապարհը երեք պետութիւնների մէջ հաստատի բարեկամութիւն և ազատ յարաբերութիւններ, գերմանական կայսրի և Շվեյցերիայի նախագահի կենացները առաջարկելով, Կայրօլի մտածում է փառաւոր Գերմանիայի և աշխատասէր Շվեյցերիայի մասին:

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵՆԷՑ

ԼՕՆԴՕՆ, 9 մարտի: Կաբուլից տեղեկացնում են, որ Հերատի հետևակ զօրքի տասն և երկու գունդ և հեծելազօրքի չորս գունդ ուղղված են դէպի Գազնի:

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ, 10 մարտի: «Правит. Вѣстн.» լրագիրը հաղորդում է, որ Թագաւոր Կայսրը հրամայեց ժանդարմների առանձին զօրաբաժինը ժամանակաւորապէս ենթարկել կոմս Լօրիս-Մէլիքօվի անմիջական իշխանութեանը, նոյն իրաւունքներով, որոնք յատկացրած էին ժանդարմների շէֆին:

Խմբագիր—հրատարակող ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ